

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Rationes Bonauenturæ, Durandi, Scoti, Ægidij de eadem re. cap.4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

in oī hoc vera ratio filij attēdatur, vt c. 7. dicemus ratio tamen imaginis non cōsistit in eo, vt possit filius naturam suam alteri communicare, sicut pater: sed ratio imaginis, quae constituit veram rationem filij, saluari optime potest, absque fecunditate communicandi naturam suam alteri: quare non minus est filius, & imago patris, qui impotens est ad generandū, quam qui alium filium generare potest. Adde, quod si Spiritus sanctus produceret aliam personam, eodem modo non esset filius, & imago sicut nunc etiam non est. Demum si in humanis filius producit alium, per generationem illum producit: at in diuinis filius non producit alium per generationem ergo in modo produciendi filius in diuinis non est imago patris, sicut est in humanis.

Sed dices, saltem in diuinis filius habet fecunditatem produciendi aliam personam, & ei communicandi suam naturam, quod satis videtur, vt ipse sit filius, & imago patris. Respondeo, sicut in diuinis peculiare est filio, non generare alium filium, cum tamen in humanis vnus generet alium; cur non posset esse Spiritus sanctus filius, etiam si nullum alium produceret, ita vt hoc peculiare esset in diuinis? Haec tamen de rationibus patrū dixisse sufficit. Nec mirum alicui videatur, si nulla eorum nobis probetur, & rationes Scholasticorum illis praefereamus; cum enim res haec iam sit ab Scholasticis multo magis examinata, & disputata, efficaciores multo ab eis adiunctae fuere rationes, quas seqq. capitibus expendemus.

CAPVT IV.

Rationes Bonauenturae, Durandi, Scoti,
Aegidij de eadem re.

Bonauen. in r. d. 13. q. 2. ad. 1. Ricard. d. 13. art. 1. q. 3. & Alex. r. p. q. 43. mem. 1. circa finem. Vt discrimen constituant inter processionem filij, & Spiritus sancti, cur vna potius, quam alia dicatur generatio, notant triplicem esse modum productionis, primum secundum voluntatem, secundum prae naturā, tertium secundum naturam. Primus modus fuit in creatione Adami, qui à Deo voluntate factus est. Secundus fuit in productione Euae, quae praeter naturam ex costa Adami formata fuit. Tertio modo productus fuit Abel ex Adamo, & Eua. Addunt deinde, generationem esse debere viuēti à viuente ordine naturae, nō voluntatis, aut praeter naturam. Hinc colligunt processionem filij esse generationem: quia est modo secundum naturam, cum sit per intellectum, & processionem Spiritus sancti generationem non esse: quia est per voluntatem, ac proinde non vi naturae, nec modo naturali.

Hanc rationem ex parte videtur sequutus Durandus in r. d. 6. q. 2. num. 16. & sequentibus, & ex parte rationem Augusti. quam ex 15. de Trinitate, cap. 27. paulo ante retulimus. Docet igitur Durandus, licet Filius & Spiritus sanctus procedant per modum naturae, si ad virtutem producentem referantur, eo quod vterque necessario procedit à principio ad vnā partem determinatam, & immutabili: si tamen comparentur cum suppositis, à quibus procedunt: filium quidem produci per modum naturae: at vero Spiritum sanctum per modum voluntatis. Cum ergo de ratione filij & geniti sit procedere per modum naturae, non per modum voluntatis, vt ipse Bonau. docuerat, in

r. dist. 4. quaest. 1. nu. 8. sit, vt processio filij sit generatio, non item Spiritus sancti. Modum autem naturae, & voluntatis, si cōsiderentur supposita producentia, sic explicat Durandus: vt procedere ab vno, & non à pluribus eiusdem ordinis, quorum quodlibet per se esset sufficiens, sit modus naturae: cum ergo filius procedat ab vno, procedit modo naturae, procedere autem per modum voluntatis, inquit, est, procedere à pluribus eiusdem gradus, & perfectionis, quorum quodlibet per se sufficiens esset, ad producendum effectum: tunc enim plures concurrunt ad eundem effectum voluntate solum, modificantes inuicem virtutem suam, producit ergo Spiritus sanctus per modum voluntatis, non naturae.

Sed haec ratio vtrius modo explicetur, non videtur amplectenda, primum, quia si modus ipse produciendi tam Spiritus sancti, quam filij est naturalis, hoc est, determinatus ad vnum, per modum naturae, & nullo modo voluntarius, hoc est, liber & indifferens: nihil ex hac parte deesse credendum est Spiritui sancto, quo minus Filius, & genitus esse dicatur. Quare longe diuersus est modus, quo procedit Spiritus sanctus per voluntatem, quam ille quo à Deo productus fuit Adamus, qui ita omnino liberè à Deo processit, vt si voluisset Deus, potuisset eum non producere: ex illo ergo modo non recte colligunt Bonauen. & Bonauen. alij, processionem Spiritus sancti non esse generationem: sicut non fuit Adami productio, quia Spiritus sanctus necessitate & immutabilitate naturae procedit.

Deinde contra Durand. arguitur sic, duo supposita conuenire ad producendum Spiritum sanctum, non probat similitudine seruata ex rebus humanis, processionem Spiritus sancti non esse per modum naturae, sed voluntatis. Primum, quia cum duo creata agentia perfecta conueniunt ad producendum eundem effectum, quem posset quodlibet illorum producere, ita liberè conueniunt, vt voluntariè, hoc est indifferenter: non naturaliter conuenire, & operari merito dicantur: at si conuentus eorum esset omnino naturalis, & necessarius, modus etiam operandi esset naturalis, sed ad producendum Spiritum sanctum concurrunt pater, & filius omnino naturaliter, & necessario: ergo potius modo naturali, quam voluntario, & indifferenter operantur. Tum etiam in sententia Durandi, vt duo dicantur producere eundem effectum per modum voluntatis, non naturae: necesse est vnumquodque illorum tale esse, vt totum effectum per se integrè valeat producere, sic enim dum simul duo cōueniunt, quasi voluntate aliqua propriā virtutem inuicem temperant & modificāt: at Spiritus sanctus ita producit à patre & filio, vt ab vnoquoque per se procedere non posset eiusdem proprietatis, & characteris, vt contra Scotum ostendimus infra disp. 15. 1. ergo modus produciendi ipsorum non assimilatur agentibus per voluntatem. Adhuc si ex eo tantum modus, quo Pater & Filius produciunt Spiritum sanctum, assimilatur modo agendi per voluntatem ea solum ratione, quia sunt duo supposita producentia, cum in reliquo verè sit modus naturalis: sequitur, Spiritum sanctum sola similitudine quadam non videri genitum, quia est à duobus, cum reuera genitus sit, quia à duobus modo naturali procedit.

C

Scotus

voluntas
differt se-
cundū Dur.
24.

Reijcitur
ratio horum
Doctorem.

Bonauen.

25.

Impugna-
tur Durand.

Impugnatur
2. ex suis
ipsis prin-
cipiis.

26.

Solutio Scoti vera, nisi probandum proponeret.

Scotus vero in primum distinct. 13. quæstione vnica §. *Ad quæstionem*, facile ab hac difficultate se expedit: dicit ergo, has processiones se ipsis differre, & ita productionem filij se ipsa formaliter, & natura sua esse generationem: processionem autem Spiritus Sancti se ipsa non esse generationem, sed ab ea distingui. Non agit Scotus de diff. reali tantum, quam alij merito dicunt sumendam esse ex oppositione, ut disputatione 149. probabitur; sed de distinctione quasi specifica, ob quam vna est generatio, alter non, & procedens per vnam est filius, per alteram vero non. Addit autem Agidius in primum distinct. 32. art. 2. has Processiones distingui formaliter ex terminis productis, quod quamvis verissimum sit, oporteret tamen assignare aliquam proprietatem in termino vnius, quæ non sit in termino alterius, ob quam vna potius, quam alia sit generatio, sicut etiam non satis est, respondere cum Scoto, has processiones se ipsis differre: sed explicare oportet, quæ sit ratio, ob quam vna se ipsa sit generatio, altera veranon.

Agidius.

CAPVT V.

Ratio Caietani, Ferrariensis, & aliorum Thomistarum.

*Caietani ratio propo-
nitur & ex-
plicatio.*

27.

SANCTI Thomæ Discipuli proprius ad veram huius difficultatis solutionem accedunt, inter quos Caietanus, quem plures recentiores sequuntur, hanc reddit rationem, cur verbum generetur, & sit filius, non item Spiritus sanctus: nimirum quia processio verbi est per intellectum, quod autem procedit per intellectum ex vi suæ processionis producit simile principio producenti; ac Spiritus Sanctus procedit per voluntatem; quod autem per voluntatem procedit, ex vi suæ processionis non producit simile principio producenti, cum ergo definitioni generationis, quæ supra exposita est addenda sit pars hæc, *Ex vi suæ productionis*, sit ut verbi productio, non item Spiritus Sancti, sit generatio. Porro autem particulam illam addendam esse definitioni manifestum est; nam quamvis aliquid procedat viuens à viuentem in similitudinem naturæ, si tamen hanc similitudinem non habeat ex vi suæ productionis, sed aliunde, illud non dicitur generari, atqui Spiritus Sanctus etiam si procedat similis in natura, id non habet ex vi suæ productionis, sed aliunde, quia scilicet productio eius, quæ est per voluntatem, est in tali subiecto; ergo Spiritus Sanctus non generatur. Filij autem productio, non solum quia est in tali subiecto, sed quia est per intellectum, producit simile; est igitur generatio. Hanc rationem attingit S. Thomas in hac quæstione art. 4. tamen si expressè non addat illam partem, *Ex vi suæ processionis*, nec dicat definitioni generationis addendam esse.

S. Thom.

Caietan.

28.

Sed ut hanc diuersitatem inter processionem per intellectum, & voluntatem explicet amplius Caietan. & ostendat, id quod in Deo procedit per amorem, non procedere simul ex vi processionis, notat infra q. 25. art. 2. amorem in vniuersum bifariam contrahi posse, ut sit talis, vel talis amor, vno modo per differentias intrinsecas, hoc est, específicas, & formales intra genus amoris; altero modo per differentias extraneas, quæ sunt extra genus illius. Quemadmodum color priori modo contrahitur per differentiam albi & nigri; poste-

riori modo per differentiam naturalis, & extrinsecas, quæ ex ipsis subiectis sumuntur. Amor ergo priori illo modo contrahitur per differentias amoris amicitie, & concupiscentie: posteriori autem modo contrahitur per differentias talis subiecti, aut etiam obiecti; quare amorem esse diuinum, aut esse de Deo, ut obiecto, inquit procedente ex differentia aliqua extranea non formali, & intrinseca. Hinc colligit discrimen inter processionem verbi & Spiritus sancti, quia verbum, cum procedat per intellectum, ex vi suæ processionis intra genus illius procedit simile, & imago Patris: intellectio enim intra genus suum hoc habet proprium, ut producat simile principio producenti: at vero amor intra genus amoris, etiam contrahitur per proprias differentias, nunquam producit simile, si autem quatenus diuinus est, producit simile in eadem natura, nempe Spiritum sanctum: id habet, non ex proprio genere, nec ex propria differentia intrinseca, sed ex differentia extranea, scilicet ex subiecto; esse namque diuinum, non est differentia intrinseca & propria, sed extranea. Eodem doctrina explicat Caiet. q. 35. art. 2. propositionem hanc, *Spiritus sanctus ex vi suæ processionis procedit, ut amor diuinus*. Aut enim sensus est, Spiritus sanctus procedit, ut amor diuinus, hoc est, ut Deus ex vi suæ processionis, & est falsus, quia non procedit ut Deus; ex vi processionis intra genus processionis, sed datione solum differentie extraneæ, quæ provenit à subiecto. Aut sensus est, Spiritus sanctus ex vi processionis procedit ut amor diuinus, hoc est, ipse est proprius differentia, & hoc est verus. Eodem pacto interpretatur illam propositionem, quam habet S. Doctor in eo art. in fine: *Quamvis hoc* (nempe procedere simile principio producenti) *conueniat amori, qui est Spiritus sanctus, in quantum est diuinus*, ut hoc tantum sit verum ratione extraneæ differentie, non propriæ, & intrinsecæ.

Eodem spectare videtur doctrina Ferrariensis, contrag. c. 11. qui ait intellectionem & amorem dupliciter posse considerari, aut quatenus diuiduntur, & determinantur per creatum, & increatum, quæ sunt extra rationem, & genus intellectionis, & amoris, & idem extraneæ differentie dicuntur à Caietan. aut quatenus diuiduntur per perfectum & perfectissimum, quæ sunt per se & propriæ differentie harum operationum. Quoniam ergo verbum diuinum, ex vi intellectionis, quæ procedit, nascitur simile in natura, non quidem quatenus intellectio est, quia sic non producit in eadem natura ut constat: nec solum quatenus diuina est, sic enim etiam ex amore quatenus diuinus est spiritus procedit in eadem natura, sed ex intellectione, quatenus perfectissima est, non considerando, an sit diuina ideo est filius, & eius processio generatio. Nam si intellectio producit simile principio, quatenus intellectio est; illa quæ est perfectissima, producit simile perfectissime; simile autem perfectissime est in eadem natura. Contra vero amor, non solum ut amor in vniuersum: sed etiam ut perfectissimus in genere amoris, non producit simile in eadem natura, quia cum amor non producat simile principio amandi, nec perfectissimus amor producat perfectissime simile, solum igitur amor, quatenus diuinus est, hoc est, in tali subiecto, quod per se non pertinet ad genus amoris, producit simile, quod